

BOSHLANG'ICH MAKTABDA O'QITUVCHILAR VA OTA-ONALAR O'RTASIDAGI SAMARALI O'ZARO HAMKORLIKNING QONUNIYATLARI, TAMOYILLARI, PSIXOLOGIK VA PEDAGOGIK SHARTLARI

Feruzbek Nurmatjon o'g'li Ne'matov

Qo'qon davlat universiteti

T.N.Qori Niyoziy nomidagi Tarbiya pedagogikasi milliy instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich maktabda o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning mazmuni, tamoyillari, qonuniyatlari hamda psixologik-pedagogik shart-sharoitlari yoritiladi. Ota-ona va pedagog o'rtasidagi hamkorlik bola shaxsining barkamol rivojlanishida hal qiluvchi omil sifatida tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: hamkorlik, ota-ona, o'qituvchi, boshlang'ich ta'lim, kommunikatsiya, tarbiya, pedagogik muloqot

LAWS, PRINCIPLES, PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF EFFECTIVE INTERACTION BETWEEN TEACHERS AND PARENTS IN PRIMARY SCHOOL

Feruzbek Nurmatjon oğlu Nematov

Kokand State University

National Institute of Pedagogy of Education named after T.N. Kori Niyoz

Abstract: This article discusses the content, principles, laws and psychological and pedagogical conditions of interaction between teachers and parents in primary school. The interaction between parents and educators is analyzed as a decisive factor in the harmonious development of the child's personality.

Keywords: cooperation, parents, teacher, primary education, communication, upbringing, pedagogical dialogue

Kirish

Boshlang'ich ta'lim tizimi bola shaxsining shakllanishi, mustaqil fikrlash, axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy faollikni rivojlantirishdagi eng muhim bosqichdir. Bu jarayonning samaradorligi, avvalo, o'qituvchi, o'quvchi va ota-onalar o'rtasidagi uzviy hamkorlikka bog'liq. Pedagogik tajriba shuni ko'rsatadiki, ota-onalar bilan o'zaro aloqa tizimli va ongli tashkil etilgan maktablarda bolalarning o'qishga qiziqishi, intizomi va ijtimoiy moslashuvi yuqori bo'ladi.

Shu bois, boshlang'ich maktab bosqichida o'qituvchi va ota-onalar o'rtasidagi samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish nafaqat tarbiyaviy, balki psixologik ahamiyatga ham egadir.

Asosiy qism

O'qituvchi va ota-onalar hamkorligining mazmuni

Boshlang'ich ta'lim bosqichi - bu bolaning shaxs sifatida shakllanishida eng mas'uliyatli davrdir. Shu davrda bola nafaqat bilim va ko'nikmalarni egallaydi, balki uning ijtimoiy faolligi, emotsional barqarorligi, o'ziga va boshqalarga munosabati shakllanadi. Bu jarayonning muvaffaqiyati o'qituvchi va ota-onalar o'rtasidagi muntazam, samimiy hamkorlikka bevosita bog'liqdir. Hamkorlikning mazmuni bolaning har tomonlama kamolotini ta'minlashga, uning ehtiyoj va imkoniyatlarini chuqur tushunishga qaratilgan pedagogik jarayonni ifodalaydi.

O'qituvchi o'quvchi haqida ma'lumotni, uning o'quvdagi faolligi, psixologik xususiyatlari, ijtimoiy moslashuvi haqida biladi. Ota-onalar esa bola shaxsining oilaviy muhitdagi xatti-harakatlari, odatlari, qiziqishlari va emotsional holatidan xabardor. Shu bois, bu ikki tomonning o'zaro ma'lumot almashuvi bola tarbiyasida yagona yondashuvni shakllantiradi. Hamkorlik natijasida bola uchun maktab va oila o'rtasidagi muhit uyg'unlashadi, bu esa uning ijtimoiylashuvi va muvaffaqiyatli ta'lim olishini kafolatlaydi.

1. Hamkorlikning asosiy maqsadi va vazifalari

Hamkorlikning asosiy maqsadi - bolaning ta'lim-tarbiya jarayonini yagona pedagogik makon sifatida tashkil etish, ya'ni oila va maktabni birlashtirgan integratsiyalashgan ta'limiy-tarbiyaviy faoliyatni yaratish. Bu maqsad quyidagi vazifalar orqali amalga oshadi:

- bolaning individual xususiyatlarini aniqlash va unga mos pedagogik ta'sir ko'rsatish;
- o'qish yutuqlari, kamchiliklar va ularni bartaraf etish uchun birgalikda reja tuzish;
- ijtimoiy-axloqiy va ma'naviy tarbiya bo'yicha umumiy pozitsiyani shakllantirish;
- ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirish va ularni tarbiyaviy vazifalarga faol jalb etish;

- bolalar bilan bog'liq muammolarga tezkor va kompleks yechim topish.

2. Hamkorlik tarkibi (nimadan iborat?)

Mazmun jihatidan hamkorlik quyidagi elementlardan tashkil topadi:

- Axborot almashinuvi - o'qituvchi bolaning o'quv yutuqlari, xulq-atvori, qiziqishlari va salomatligi haqida muntazam ma'lumot beradi; ota-ona esa uy sharoiti, oilaviy odatlar, sog'liq va ruhiy holat haqida ma'lumot beradi.

- Maslahat va metodik yordam - o'qituvchi ota-onaga uy sharoitida qanday mashqlar, motivatsiya usullari va muomala strategiyalari qo'llashni ko'rsatadi.

- Qo'llab-quvvatlash - ota-onalar maktab tadbirlarida, loyihalarda, majburiyatlarda ishtirok etadi; o'qituvchi esa ota-onaning pedagogik harakatlarini rag'batlantiradi.

- Baholash va monitoring - o'quv jarayoni natijalari, tarbiyaviy o'zgarishlar va muammolar birgalikda baholanadi; kerak bo'lsa reabilitatsiya yoki qo'shimcha ta'lim choralari belgilanadi.

- Qaror qabul qilishda birga ishlash - sinf yoki maktab darajasidagi muhim masalalar bo'yicha ota-onalar kengashi yoki ishchi guruhlar tashkil etiladi.

3. Hamkorlikning shakllari va vositalari (amaliy ro'yxat)

- Shaxsiy konsultatsiyalar - ota-ona va o'qituvchi orasida individual uchrashuvlar (oldindan belgilangan grafik bo'yicha).

- Ota-onalar yig'ilishi - umumiy muammolar muhokamasi, strategiya belgilanishi.

- Telefon/messenger aloqasi va elektron pochta - tezkor axborot va xabarlar uchun.

- Onlayn platformalar (maktab portali, Google Classroom, Telegram guruhlar) - uy vazifalari, baholar, jadval va yangiliklarni yuklash.

- Uyga vazifa va nazorat daftarlar - o'qituvchi tomonidan ko'rsatmalar va ota-ona tomonidan imzo orqali tasdiqlash.

- Amaliy tadbirlar (bayramlar, loyiha haftaliklari, ochiq darslar) - ota-onalar ishtirokida o'qituvchining uslublarini namoyish etish.

- Volunteer va mentorlik dasturlari - ota-onalarning bilim va tajribalaridan foydalanish.

4. Hamkorlik bosqichlari (dinamik jarayon)

1. Tashkiliy bosqich - aloqa yo'llari, uchrashuv rejasi, ro'yxatlar tuziladi.

2. Ma'lumot almashish bosqichi - diagnostika natijalari, o'quv rejalari, uy sharoiti haqida ma'lumot to'planadi.

3. Qo'llab-quvvatlash va ta'sir bosqichi - birgalikda tavsiyalar, treninglar, uy vazifalari va rivojlanish rejalari amalga oshiriladi.

4. Monitoring va qayta baholash bosqichi - natijalar tahlil qilinadi, strategiya yangilanadi.

5. Hamkorlikning mazmuniy yo'nalishlari (nima ustida ishlanadi?)

- Pedagogik yo'nalish: o'qitish metodlari, uyda mashq rejimi, ta'limiy resurslar.

- Tarbiya va intizom: sanksiyalar va rag'batlar tizimi, oiladagi intizomiy normalar.

- Psixologik qo'llab-quvvatlash: bolaga motivatsiya berish, xavotir va stresslarni kamaytirish usullari.

- Sogʻliq va xavfsizlik: ovqatlanish, jismoniy faollik, uy sharoitidagi xavfsizlik choralari.

- Ijtimoiy-madaniy moslashuv: doʻstona munosabatlar, jamiyat qoidalariga rioya qilish, madaniy qadriyatlarni oʻrgatish.

6. Samaradorlik mezonlari (qanday oʻlchanadi?)

- oʻquvchilarning oʻqish natijalari va oʻsish dinamikasi;
- maktabga qiziqish va qatnashuv darajasi;
- ota-onalar tomonidan berilgan uy vazifalari monitoringi (uning sifat va doimiyligi);
- muammolarni erta aniqlash va hal qilish vaqti;
- ijobiy xulq-oʻzgarishlar (intizom, hamkorlik koʻnikmalari);
- ota-ona va oʻqituvchi orasidagi ichki baholar va fikrlarning ortishi (soʻrovnomalar).

7. Tavsiyalar: amaliy qadamlar va namunaviy shakllar

- Boshlangʻich uchrashuvlar rejasini tuzing: har bir ota-onaga 10-15 daqiqalik konsultatsiya belgilash; uchrashuv kundaligini va maqsadini oldindan yuborish.

- Yagona axborot daftarini joriy eting: har bir oʻquvchi uchun "Uy-maktab" daftarida haftalik vazifalar, xulosa va ota-onalar imzosi boʻlsin.

- Ota-ona treninglari: oyiga bir marotaba 30-45 daqiqalik mini-trening (uyda taʼlim texnikalari, motivatsiya, internet xavfsizligi).

- Onlayn kanallarni tartibga soling: Telegram yoki maktab portali orqali haftalik yangiliklar; muhim masalalar uchun rasmiy elektron pochta.

- Yaxshi amaliyotlar almashinuvi: ota-onalar ichida mentoring tizimi (tajribali ota-onalar yangi ota-onalarga yordam beradi).

- Maxfiylik va hurmat qoidalari: oilaviy maʼlumotlar maxfiyligi taʼminlansin; tanqid mulohazalari konstruktiv tilda yetkazilsin.

8. Kutilishi mumkin boʻlgan muammolar va ularni bartaraf etish usullari

- Aloqa yetishmasligi - aniq grafik va majburiy kanal joriy etish; texnik savodxonlikni oshirish.

- Ota-ona passivligi - ragʻbatlantirish (tashakkurnoma, minnatdorchilik), moslashuvchan uchrashuv vaqtlari.

- Notoʻgʻri umidlar yoki qarama-qarshilik - ochiq muhokama, mediator yoki maktab psixologi yordamida yechim.

- Madaniy yoki ijtimoiy farqlar - madaniy sezgirlik, til va anʼanalarni hisobga olish.

Hamkorlikning asosiy qonuniyatlari

Boshlangʻich maktabda oʻqituvchi va ota-onalar oʻrtasidagi hamkorlik - bu oddiy muloqot emas, balki bola shaxsining har tomonlama rivojlanishini taʼminlovchi murakkab ijtimoiy-pedagogik tizimdir. Bu tizim oʻzining ichki qonuniyatlariga ega.

Ushbu qonuniyatlar pedagogik jarayonning mantiqiy asoslarini belgilab beradi, ularni bilish va amaliyotda qo'llash esa hamkorlik samaradorligini ta'minlaydi.

1. O'zaro hurmat va ishonch qonuniyati

Bu qonuniyat o'qituvchi va ota-onaning o'zaro hurmat, e'tibor va ishonchga asoslangan muloqotini taqozo etadi. Bola tarbiyasida ikki tomonning ishonchli sheriklik munosabati muhim o'rin tutadi.

- Mazmuni: Ota-ona o'qituvchini faqat bilim beruvchi emas, balki tarbiya jarayonining sherigi sifatida ko'radi; o'qituvchi esa ota-onaning bola hayotidagi rolini qadrlaydi.

- Amaliy ko'rinish: o'qituvchi ota-onani faqat tanqid qiluvchi emas, maslahat beruvchi va tushunuvchi tarzda yondashadi; ota-ona esa o'qituvchining harakatlarini qo'llab-quvvatlaydi, unga ishonch bildiradi.

- Natijasi: bola o'zini ikkala muhitda - maktabda ham, oilada ham qadrlangan shaxs sifatida his qiladi.

2. Axborot almashinuvi qonuniyati

Ota-ona va o'qituvchi o'rtasidagi axborot oqimi to'liq, tizimli va ikki tomonlama bo'lishi kerak. Har qanday pedagogik hamkorlikning poydevori - bu to'g'ri tashkil etilgan kommunikatsiyadir.

- Mazmuni: bola haqidagi ma'lumotlar (psixologik holat, o'qishdagi o'sish, muammolar, qiziqishlar) muntazam ravishda almashiladi.

- Shakllari: sinf chatlari, telefon suhbatlari, elektron kundalik, ota-onalar yig'ilishlari, shaxsiy uchrashuvlar.

- Natijasi: ota-onalar bola rivojidan xabardor bo'ladi, o'qituvchi esa oilaviy sharoitni hisobga olgan holda ta'sir choralari to'g'ri tanlaydi.

3. Tarbiyaviy birlik qonuniyati

Oila va maktabning tarbiyaviy maqsadi bir-biriga zid bo'lmasligi zarur. Agar maktabda bola bir xulq me'yorini o'rgansa, lekin uyda boshqa yo'l tutilsa - tarbiyaviy jarayon uziladi.

- Mazmuni: oila va maktabning qadriyatlari, talab va intizom tamoyillari uyg'un bo'lishi kerak.

- Amaliy yechim: ota-onalar bilan pedagogik seminarlar, "yagona tarbiyaviy pozitsiya"ni ishlab chiqish.

- Misol: agar maktabda "o'quvchining mustaqilligi" qadrlansa, uyda ham bola har bir ishni mustaqil bajarishga o'rgatiladi.

- Natijasi: bola ikki muhit o'rtasida barqaror ijtimoiy va axloqiy pozitsiyani shakllantiradi.

4. Faol ishtirok qonuniyati

Samarali hamkorlikda ota-onalar faqat tomoshabin emas, balki faol ishtirokchi bo'lishi kerak.

- Mazmuni: ota-onalar sinf hayotiga, tadbirlarga, o'quv loyihalariga va darsdan tashqari faoliyatga jalb qilinadi.

- Shakllari: "Ota-onalar kuni", "Ochiq dars haftaligi", "Bir kun o'qituvchi" loyihasi, bolalar ijod ko'rgazmalari.

- Natijasi: ota-onalar o'z farzandining ta'lim jarayonini bevosita his qiladi, bola esa ota-onasining ishtirokidan ruhlanadi.

5. Individual yondashuv qonuniyati

Har bir oila va ota-ona o'zining shaxsiy hayot tajribasi, qadriyatlari, madaniy darajasi bilan farqlanadi. Shu sababli hamkorlik "bir xil shakl"da emas, individual yondashuv asosida yo'lga qo'yilishi lozim.

- Mazmuni: o'qituvchi ota-onalarning tarbiyaviy uslublarini o'rganadi va shunga mos muloqot strategiyasini tanlaydi.

- Amaliy yechim: oilaviy so'rovnomalar, psixologik diagnostika, individual maslahatlar.

- Natijasi: har bir oila bilan o'ziga xos, ishonchli aloqalar shakllanadi.

6. O'zaro mas'uliyat qonuniyati

Hamkorlikning eng muhim jihatlaridan biri - bola ta'lim-tarbiyasi uchun mas'uliyatni bo'lishishdir. Bu jarayonda o'qituvchi ham, ota-ona ham o'z hissasini ongli ravishda bajaradi.

- Mazmuni: o'qituvchi - ta'lim sifatiga, ota-ona - oilaviy tarbiyaga, bola esa o'z intizomi va harakatlariga javobgar.

- Amaliy ko'rinish: uch tomonlama kelishuvlar, "Hamkorlik shartnomasi", tarbiyaviy rejalashtirish.

- Natijasi: bola o'z javobgarligini anglaydi, o'qituvchi va ota-ona esa bir yo'nalishda ishlaydi.

7. Ijobiy emotsional muhit qonuniyati

Pedagogik hamkorlik sovuq rasmiy munosabat emas, balki iliq insoniy aloqaga asoslanishi lozim.

- Mazmuni: muloqotda mehr, e'tibor, empatiya va ijobiy turtki ustuvor bo'ladi.

- Amaliy yechim: ota-onalar bilan "Motivatsion kechalar", bolalar muvaffaqiyatlarini birgalikda nishonlash.

- Natijasi: bola ijobiy his-tuyg'ular orqali o'qishga rag'bat oladi, ota-ona ham pedagog bilan iliq aloqada bo'ladi.

8. Uzluksizlik va tizimlilik qonuniyati

Hamkorlik bir martalik tadbir yoki yig'ilish bilan cheklanmasligi kerak. U butun o'quv yili davomida rejalashtirilgan, tizimli jarayon bo'lishi zarur.

- Mazmuni: har oy yoki chorakda hamkorlik faoliyatini monitoring qilish, rejalashtirish, baholash.

- Amaliy yechim: “Hamkorlik taqvimi” - yil davomida belgilangan uchrashuv, tadbir va onlayn muloqotlar ro‘yxati.

- Natijasi: ota-onalar maktab hayotining doimiy ishtirokchisiga aylanadi, bolalar esa barqaror rivojlanish muhitida bo‘ladi.

3. Tarbiyaviy birlik qonuniyati

Tarbiyaviy birlik qonuniyati - bu oila va maktabning bola shaxsini shakllantirishdagi yagona maqsadga xizmat qiluvchi faol hamkorligi qonuniyatidir. Ya’ni, bolaning hayotidagi ikki asosiy muhit - maktab va oila - tarbiyaviy yo‘nalish, qadriyat va xatti-harakatlar bo‘yicha bir xil mezon va talablarga ega bo‘lishi kerak.

Mazmuni:

Bola ruhiyatida izchillik bo‘lishi uchun oila va maktab bir yo‘nalishda tarbiyaviy ta’sir ko‘rsatishi lozim. Aks holda, bola turli “ikki dunyo” orasida ichki ziddiyatni boshdan kechiradi: maktabda boshqa qoidalar, uyda esa boshqa mezonlar amal qilsa, bola o‘zini kimga ergashishni bilmay qoladi.

Masalan:

- maktabda “halollik” qadrlansa, uyda ota-ona “kichkina yolg‘on - muammo emas” desa, bu qarama-qarshilik bolada axloqiy noaniqlik keltirib chiqaradi;

- o‘qituvchi bolaning mustaqilligini qo‘llab-quvvatlasa, ota-ona esa “faqat men bilaman” deb fikr bildirishni cheklasa, bola ichki ishonchini yo‘qotadi.

Pedagogik nuqtai nazardan:

Tarbiyaviy birlik oila va maktab o‘rtasida “pedagogik ittifoq” shakllanishini talab etadi. Bu ittifoq quyidagi yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi:

- Axloqiy birlik: halollik, adolat, hurmat, vatanparvarlik kabi qadriyatlar bir xil talqin qilinadi.

- Intizomiy birlik: har ikki muhitda mehnatsevarlik, mas’uliyat, vaqtga rioya qilish bir xil tarzda nazorat qilinadi.

- Emotsional birlik: bolaning har ikkala muhitda ham o‘zini xavfsiz, tushunilgan, qadrlangan his qilishi ta’minlanadi.

Amaliy shakllar:

- “Oila va maktab - yagona tarbiya makoni” nomli ota-onalar seminarlari;
- “Uy va maktabdagi bir kunim” loyihasi - o‘quvchilar kundalik faoliyatini taqqoslash orqali tarbiyaviy uyg‘unlikni tahlil qilish;

- tarbiyaviy mavzularda o‘qituvchi-ota-ona-bola uchrashuvlari;

- ota-onalar uchun metodik qo‘llanmalar: *“Uyda tarbiyaviy izchillikni qanday saqlash mumkin?”*.

Psixologik jihati:

Bu qonuniyatning muvaffaqiyatli ishlashi uchun ota-ona va o‘qituvchi orasida ijobiy emotsional aloqa zarur. Chunki bola eng avvalo his qiladi, so‘ng tushunadi.

Shuning uchun bola har ikkala tomondan ham bir xil iliq, qo'llovchi munosabatni sezsa, u o'zini barqaror shaxs sifatida rivojlantira oladi.

4. Faol ishtirok qonuniyati - kengaytirilgan tahlil

Faol ishtirok qonuniyati ota-onalarning ta'lim va tarbiya jarayonida passiv kuzatuvchi emas, balki faol hamkor sifatida qatnashishini anglatadi. Chunki zamonaviy pedagogikada "hamkorlik" tushunchasi faqat axborot almashinuvi emas, balki birgalikda natija yaratuvchi jarayon sifatida talqin etiladi.

Mazmuni:

Ota-onalarning faol ishtiroki bola shaxsida ijtimoiy mas'uliyat, oilaviy g'urur, mehnatsevarlik va o'qishga qiziqishni oshiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ota-onalar maktab hayotida faol bo'lgan sinflarda:

- bolalar intizomi yuqori bo'ladi;
- o'qish motivatsiyasi kuchayadi;
- sinf jamoasi sog'lom muhitga ega bo'ladi.

Ishtirok shakllari:

1. Ta'limiy ishtirok: ota-onalar o'quv loyihalarida, sinf kutubxonasi yoki laboratoriya faoliyatida qatnashadi.

2. Tarbiyaviy ishtirok: sinf tadbirlari, milliy bayramlar, "Ota-onalar kuni" tadbirlarida faol ishtirok etadi.

3. Tashkiliy ishtirok: ota-onalar qo'mitasi, sinf kengashi, maktab boshqaruvida mas'uliyatli vazifalarni bajaradi.

4. Maslahat ishtiroki: ota-onalar yig'ilishlarida fikr bildiradi, takliflar beradi, pedagogik qarorlar ishlab chiqishda ishtirok etadi.

Amaliy misollar:

• "Bir kun o'qituvchi" aksiyasi - ota-onalar sinfda qisqa ma'ruzalar o'qiydi yoki bolalar bilan ijodiy mashg'ulot o'tkazadi.

• "Oilaviy loyihalar haftaligi" - ota-onalar bolalari bilan birgalikda ijtimoiy yoki ekologik loyihalar ishlab chiqadilar.

• "O'qituvchi - oila - jamoatchilik uchligi" tadbiri - o'qituvchilar, ota-onalar va mahalla faollari hamkorligida ijtimoiy masalalar muhokamasi.

Psixologik asos:

Vygotskiy nazariyasiga ko'ra, bola o'rganish va rivojlanishda "yaqin rivojlanish zonasi"da o'ziga yaqin bo'lgan kattalar yordamida yuksaladi. Ota-onaning faol ishtiroki aynan shu zona ichida emotsional ko'mak beradi - bola o'zini qadrlangan, e'tirof etilgan his qiladi.

Pedagogik tavsiyalar:

• Ota-onalarga "faol ishtirokchi" sifatida mas'uliyatni tushuntirish, ularni kichik, aniq vazifalarga jalb qilish (masalan, tadbirni suratga olish, bolalar uchun material tayyorlash, kichik chiqishlar tayyorlash).

- Rag'batlantirish tizimi yaratish: faol ota-onalarga minnatdorchilik yorlig'i, maktab saytida e'tirof etish, jamoaviy faxrli ro'yxatlar.

- O'qituvchi tomonidan moslashuvchan aloqa usullarini qo'llash: onlayn chatlar, qisqa hisobotlar, ota-onalar uchun video murojaatlar.

Natijalar:

Faol ishtirok natijasida:

- ota-onalar maktab hayotining tabiiy qismiga aylanadi;
- o'qituvchi o'z faoliyatida haqiqiy sherik topadi;
- bola esa o'z oilasi bilan maktab o'rtasidagi birdamlikni his etadi va o'qishga motivatsiyasi ortadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov, I. A. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. - Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. - Toshkent: Adolat, 2020.
3. Hasanboeva, O., & To'rayeva, G. Pedagogika. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Sharipova, N. M. Boshlang'ich ta'lim metodikasi va nazariyasi. - Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
5. Xudoyberdiyeva, M. Pedagogik muloqot psixologiyasi. - Toshkent: O'qituvchi, 2018.
6. Mavlonova, R. A., To'rayeva, G. T., & Meliyeva, N. S. Umumiy pedagogika. - Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2020.
7. Epstein, J. L. School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools. - Boulder, CO: Westview Press, 2018.
8. Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M. Parental Involvement in Education: Why Does It Make a Difference? - Teachers College Record, 1997.
9. Jurayev, I. (2025). Vocal pedagogy in the academy integrating Uzbek traditional practices. Academic Journal of Science, Technology and Education, 1(7), 30-35.
10. Eralieva, F. E. (2025). An approach to the formation of the piano repertoire based on national and world music samples. Academic Journal of Science, Technology and Education, 1(7), 21-25.
11. Yuldashev, A. (2025). Performance on Uzbekistan folk instruments: opportunities and prospects. Academic Journal of Science, Technology and Education, 1(7), 3-5.